

Hvad må konventionel gylle koste?

af Jesper Hansen

Ikke noget eller ikke for meget vil det mest nærliggende svar vel være for de fleste økologiske planteavlere vedkommende. For den konventionelle husdyrproducent vedkommende vil svaret formentlig være lige det modsatte. - nemlig at han sidder på en guldgrube. Alle svar kan på den ene side være fuldstændigt rigtige, men de kan på den anden side også være helt forkerte. Jeg vil i det efterfølgende prøve at forklare hvad jeg mener med ovenstående tvetydige svar på spørgsmålet i overskriften.

Gylle er en handelsvare, hvorfor det for den konventionelle husdyrproducent i første omgang vil være efterspørgslen der bestemmer prisen. Kan han selv anvende gyllen uden at overskride nogen grænser mht. harmoniregler m.m vil det i høj grad være udgiften til den gødning, der skal erstatte gyllen der er bestemmende for prisen på gyllen. Skal husdyrproducenten derimod afsætte gylle pga. harmoniproblemer, vil det i højere grad være planteavleren der bestemmer prisen. I det tilfælde vil efterspørgslen i forhold til udbuddet i et givent område også have stærk indvirkning på prisen. Det skyldes, at husdyrproducenten med for lille harmoniareal jo er tvunget til at finde en aftager uanset værdien af gyllen.

I tabel 1 er vist et eksempel på værdien af svinegylle med et gennemsnitligt indhold af næringsstoffer. Priserne på N, P og K er beregnet ud fra dagsprisen på en alm. NPK-gødning ved deadline for denne artikel.

83 kr/ton konventionel svinegylle! Hertil skal så lægges udbringningsomkostninger. Det

Billede 1. Med de meget store gyllevogne der anvendes, er der meget stor risiko for uoprettelige strukturskader. Det gælder især ved nedfældning. Foto: Torkild S. Birkmose, Landscentret.

lyder som en meget høj pris, men der er kun tale om en teoretisk pris, baseret på næringsstofindholdet, når det ligger hjemme i husdyrproducentens gyllebeholder. Den reelle værdi i marken er dog væsentlig lavere, da der er mange forhold der spiller ind.

For det første er kapaciteten omkring udbringning ofte så begrænset, at langt fra al gylle kommer ud på det fagligt optimale tidspunkt. Det betyder, at den reelle udnyttelse af kvælstoffet i gyllen ligger lavere end kravet på 75%. Vores vurdering er, at 1. års virkning af svinegylle kan svinge fra helt ned til 30% og op til ca. 70%. Hvis man modtager gylle til et areal, der ikke er gødet med husdyrgødning før, vil der næppe kunne regnes med en udnyttelse på 75% af det tilførte kvælstof. Det skyldes at den eftervirkning der kan regnes med i de efterfølgende år,

Tabel 1. Gylleværdi hos konventionel svineproducent før udbringning. Værdien er baseret på handelsgødningspriser ult. oktober 2008.

	Total-N kg/t	Udnyttelse %	kg/t	Næringsstovværdi kr/kg	Gylleværdi kr/t
N	4.5	75	3.4	11	37
P	0.9	90	0.8	25	20
K	2.6	90	2.3	11	26
Ialt					83

afskrives i udspretningsåret. Har man derimod modtaget gylle i en årrække vil en udnyttelse på 75 % ikke være urealistisk såfremt vejr- og udbringningsforhold er optimale.

Den bedste udnyttelse af svinegylle opnås ved nedfældning forud for vårsæd, ved anvendelse i vinterhvede ultimo april / primo maj og ved anvendelse i frøgræs i efteråret.

Som modtager af gylle bør man udbede sig en gylleanalyse for at have en idé om hvor meget kvælstof, der reelt er i gyllen, for at kunne lave en optimal gødningsplan.

For husdyrproducenters vedkommende vil det i mange tilfælde være tvivlsomt, om værdien af P og K kan udnyttes. Arealer hvor der er tilført husdyrgødning gennem en længere årrække vil ofte have et relativt højt indhold af P og K i jorden. Her vil det derfor ikke være af samme værdi at blive ved med at tilføre husdyrgødning i fuldt omfang. Samtidig vil den konventionelle husdyrproducent også få en mere sikker (og arbejdsvenlig) gødsning med kvælstof, hvis en del af husdyrgødningen skiftes ud med handelsgødning.

Det sidste er vanskeligt at værdisætte, men for hver ton gylle der bliver hentet af planteavleren spares ca. 20 kr i udbringningsomkostninger. En del af denne sparede omkostning bruges selvfølgelig til udbringning af en større mængde handelsgødning. Omkostningen til dette er dog væsentlig lavere. Køreskade varierer afhængig af jordbundsforhold, men kan sættes til 7-10 kr./ton. Omkostninger til udbringning kan sættes til ca. 20 kr./ton og ca. 4-5 kr./ton for oprøring.

De konkrete omkostninger ved udkørsel af en ton gylle som nævnt ovenfor, beløber sig til ca. 32 kr/t. Dertil skal lægges risiko for dårlig udnyttelse af kvælstoffet og lavere værdi af P og K. Hvis man kun opnår en udnyttelse på 50% af både N, P og K, vil næringsstoffværdien af gyllen kun være ca. 50 kr/t. Trækkes omkostning til udkørsel og køreskade fra dette betyder det, at den reelle værdi kun er ca. 20 kr/t. for en svinegylle med et næringsstofindhold som vist i tabel 1.

Et er, hvor meget gyllen er værd hos "sælger". Noget andet er, hvad den er værd hos køber. Konventionelle planteavlere vil sammenligne prisen på den handelsgødning der skal bruges i stedet. Som økolog er det ikke muligt. Her er det merudbyttet for tilførsel af husdyrgødningen, der er interessant. Gødningsniveauet på økologiske planteavlsbedrifter er generelt så lavt, at der kan regnes med at udbyttet øges lineært i forhold til, hvor meget gødning der gives. For hvert tilført kg total-N pr. ha, har en række økologiske sædskifteforsøg vist et gennemsnitligt øget udbytte på 13 kg kerne på lerjord og 17 kg på sandjord (Askegaard et al. 2004). Da kvælstof i de fleste tilfælde er den udbyttebestemmende faktor vil værdien af P og K ikke være lige så høj som i et konventionelt sædskifte. På sandjorder kan mangel på kalium dog blive den vigtigste faktor for opnåelse af et højt udbytte.

I tabel 2 er vist, hvor meget en ton gylle med et kvælstofindhold på 4,5 kg total-N/ton er værd på en økologisk planteavlsbedrift på lerjord, hvis merudbyttet svarer til de ovenfor omtalte sædskifteforsøg. En svinegylle med et indhold på 4,5 kg total-N/ton vil således have en bruttoværdi på ca. 116 kr/ton. Når der trækkes udbringningsomkostninger m.m. fra, vil nettoværdien alt andet lige være ca. 90 kr/ton.

Når det så er sagt, skal man huske på, at en værdi på 90 kr/ton gylle med ovennævnte N-indhold kræver at gødningsniveauet i marken er lavt, samt at der kan opnås en høj udnyttelse af kvælstoffet. Til gengæld er værdien af P og K ikke indregnet, ligesom de alment forbedrende effekter tilførsel af husdyrgødning har på jorden heller ikke er værdisat.

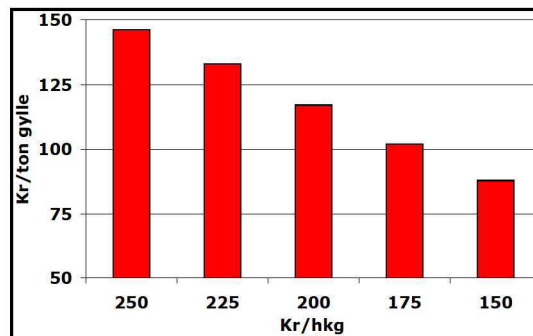
Tabel 2. Bruttomerudbytte for tilførsel af 1 ton svinegylle med 4,5 kg total-N/ton på lerjord ved kornpris på 200 kr/hkg.

Total-N kg/ton	Kornpris kr/hkg	Merudbytte pr. kg total-N		Værdi kr./ton gylle
		kg kerne	kg kerne, ialt	
4.5	200	13	58	116

I forbindelse med analysen af konsekvenser ved en udfasning af anvendelse af konventionel husdyrgødning, viste resultaterne her et fald i dækningsbidraget på mellem 1000 og 1500 kr/ha for en planteavlsbedrift. Dette stemmer fint overens med ovenstående beregning af gyllens værdi. Import af 70 kg total-N/ha svarer således til 15 tons gylle med 4,5 kg total-N/ha. Ved en merværdi på 90 kr/ton svarer det til 1350 kr/ha.

Hvad må konventionel gylle så koste? Svaret må stadig være det samme som nævnt i indledningen, nemlig ikke noget. I mange tilfælde går det nok ikke mere, efter handelsgødningen er steget stærkt i pris. Vores holdning er dog generelt, at husdyrgødningen er et affaldsproblem som besætningen burde betale for at komme af med.

Noget andet er hvad økologen kan og vil betale. Som det fremgår af beregningerne kan der betales en relativt høj pris. Udbud

Figur 1. Værdien (brutto) af 1 ton gylle med 4,5 kg total-N/ton, med en N-pris på 11 kr./kg og faldende kornpris. P og K er ikke værdisat. Omkostninger til udbringning, skade m.m. er ikke fratrukket.

og efterspørgsel vil som sagt være vigtigt. I sidste ende er det dog op til den enkelte, hvor meget af fortjenesten ved at gødske afgrøderne, man ønsker at aflevere til sin konventionelle kollega og husdyrproducent.